

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΓΟΥΣΤΙΝΟΥ
ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΟΥ

ΤΑ

ΕΤΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ

S. P. N. JUSTINI

PHILOSOPHI ET MARTYRIS

OPERA

QUÆ EXSTANT OMNIA.

NEC NON TATIANI ADVERSUS GRÆCOS ORATIO, ATHENAGORÆ

Philosophi Atheniensis Legatio pro Christianis, S. Theophili Antiocheni tres ad Autolyicum libri, Hermiae Philosophi Ictisio Gentilium Philosophorum : Item in Appendice supposita Justino Opera cum Actis illius Martyrii & Excerptis operum deperditorum ejusdem Justini & Tatiani & Theophili.

Cum MSS. Codicibus collata, ac novis Interpretationibus, Notis, Admonitionibus & Præfatione illustrata, cum Indicibus copiosis.

Opera & studio unius ex Monachis Congregationis S. Mauri.

VENETIIS.

Apud AUGUSTINUM SAVIOLI.

MDCCLVII

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

I N D E X

Eorum quæ in hoc volumine continentur.

P Ræfatio in tres partes distributa.	
Index capitum Præfationis,	pag. cxvi.
S. Iustini ad Græcos oratio,	1
Cohortatio ad Græcos,	6
Liber de Monarchia,	36
Apologia prima,	44
Apologia secunda,	91
Dialogus cum Tryphone,	105
Epistola ad Diognetum,	246
Tatiani oratio adversus Græcos,	258
Athenagoræ Legatio pro Christianis,	296
Ejusdem de resurrectione,	335
S. Theophili liber primus ad Autolyicum,	360
Liber secundus,	371
Liber Tertius,	407
Hermiæ philosophi Gentilium philosophorum irrisio,	430

A P P E N D I X.

Pars I. Opera spuria S. Iustini Martyris.	
Epistola ad Zenam & Serenum,	437
Expositio rectæ confessionis,	450
Quæstiones & Responsiones ad Orthodoxos,	473
Quæstiones Christianæ ad Græcos,	546
Quæ-	

I N D E X

Quæstiones Græcorum ad Christianos, 577
Quorundam Aristotelis dogmatum confutatio, 592

APPENDICIS PARS II.

Martyrium S. Iustini & Sociorum, 633
Fragmenta operum deperditorum S. Iustini, 636
Fragmenta ex libris deperditis Tatiani, 650
Fragmenta Theophili Antiocheni, 651
Addenda & emendanda, 652

A P P E N D I X

Part I. Opera scripta S. Iustini Martyris,
Epistola ad Xerxem & Serenum,
Expositio rectæ confessionis,
Quæstiones & Responiones ad Orthodoxos,
Quæstiones Christianæ ad Græcos.

PRÆFATIO

IN QUA DE SUPERIORIBUS EDITIONIBUS,
de S. Justini & aliorum Religionis defensorum doctrina, eorumque
gestis ac scriptis disseritur.

PRÆTER operam in his scriptoribus interpretandis navatam, aut in eorum contextu variis Observationibus illustrando; plurima superfluo consulto in hanc Præfationem rejecta. Postulat enim instituti mei ratio, ut & de superioribus Editionibus aliquid dicam, & quid in hac nova conatus sim, edisseram. Sequitur alia res longe majoris momenti, horum religionis defensorum ac præcipue S. Justini doctrina, quam quidem ubi obscura & difficultatibus obstruata est, illustrare & explicare; ubi perperam oppugnata, defendere conabor. Neque etiam in eo genere, quod & antiquitatis investigatione suavissimum est, & ad ipsorum dogmatum defensionem perutile, labori parcendum duxi, id est in rebus gestis & scriptis Justini, Tatiani, Athenagoræ & Theophili expendendis & dijudicandis. Erat itaque hujus Præfationis pars triplex: in prima de superioribus horum scriptorum Editionibus, & de hac omnium novissima disseram: in secunda de nonnullis Justini atque etiam Tatiani & Athenagoræ & Theophili sententiis: in tertia de eorum rebus gestis & scriptis.

PARS PRIMA.

De superioribus Editionibus Operum S. Justini Martyris, Tatiani, Athenagoræ, Theophili Antiocheni & Hermiæ.

CAPUT PRIMUM.

De Editionibus Græcis Operum S. Justini variisque Interpretibus.

Prodierat Lutetis Græce & Latine anno 1539. ex officina Guillardii Cohortatio S. Justini ad Græcos, sed omnia S. Martyris opera Græce primus edidit Robertus Stephanus anno 1551. Regis typis, cum latentem hunc thesaurum e Bibliotheca Regia eruisset. Accurata viri celeberrimi diligentia, quæ tot operibus nobilitata est, eandem in hac editione laudem meruit. Sed ut fieri non potest, ut omnem prorsus maculam humana natura caveat, nonnulla, quamquam perraro, aliter ac in codice ms. exstabant, partim imprudens excusit, partim de industria ut lenitiam leniret, quæ ipsi durior videbatur. Quin etiam, quod quidem incuria tribuendum, brevem quamdam adversus Gentiles pertractationem, seu potius observationum complexionem, semel post Confutationem Aristotelis dogmatum istis accurate, iterum post Quæstiones ad Orthodoxos non sine lacuna & plurius mendis edidit.

ΤΟΤ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ,
ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΟΣ,
ΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΕΛΛΗΝΑΣ.

S. P. N. JUSTINI
PHILOSOPHI ET MARTYRIS,
AD GRÆCOS ORATIO.

Ex Stephani interpretatione pluribus locis emendata :

MΗ ὑπολάβετε, αἱ ἄνδρες Ἑλλη-
ναι, ἄλογον ἢ ἀπειρήτων εἶ-
ναι μεν τὸν ἐκ τῆς ὑμετέρας
ἐξῆς χειρισμὸν. οὐδὲν γὰρ ἐν
αὐτοῖς ἔβρον ἔστιν ἢ θεοφιλὲς.
αὐτὰ γὰρ τὰ τοῦ ποιητῆος ὑμῶν στωθίατα,
α λύσσης καὶ ἀκρασίας ἐστὶ μνησθεῖα. β τῆ γὰρ
ἐν πασιῶν παρ ὑμῶν προύχοντι φοιτῶν τις,
β πάντων ἀνθρώπων ἐστὶ β ἀρχαλιώτατος. πρώ-
τητα μὲν γὰρ φασὶ τὸν Ἀγαμέμνονα τῆ τοῦ
ἀδελφοῦ ἀκρασίας ἐπιτεταμένον, λύσσης καὶ ἀκα-
ταστάτη ἐπιθυμίᾳ σωμαργουμένον, καὶ τῶν θυ-
γατέρων ἀφ᾽ ἑσθίας ἐδωκέναι δόματα δοῦλαι, καὶ πᾶ-
σαν παράξει τὴν Ἑλλάδα, ἵνα βύσθηται τῶν Ἑλέ-
νων,

NE existimate, Græci, nulla me-
cum ratione, aut nullo cum
iudicio a vestris ratibus desci-
visse. Nihil enim in illis fac-
tum aut Deo acceptum inveni-
ni. Illa si quidem ipsi quæ
Poetæ vestri composuerunt, rabiei & vino-
lentæ ejusdem petulantie sunt monumenta.
Nam si quis ad eam, qui apud vos doctrinâ
excellit, discendi gratia accedat, in plures
quam quâvisquam hominum difficultates delabi-
tur. Primum enim dicunt, Agamemnonem,
magnæ fratris libidini, rabiei, & æstivi cupi-
ditati auxiliantem, filiam ad sacrificium haud
gravate dedisse, & totam Græciam turbasse,
ut Helenam recuperaret, quæ a scabioso pasto-
A re-
re-
re-

Car Just-
ini Gram-
matici
oratio
oratio

α τῆ... προύχοντι.) Hæc de principe poetarum
Homeri dicta excellunt Stephanus; quæquebrevis ut
quadrent eque sequuntur, Primum enim dicunt, con-
stiti legitur esse, Si quis ad eam qui apud vos doctrinâ
excellit, uti dicitur ad alios accedat. At non neces-
saria videtur emendatio. Quod enim Julius ait: Si
quis ad eam qui apud vos doctrinâ excellit, id de Gram-
maticis, qui interpretandis Poetis operam infundebant,

intelligi potest. Ad hæc Grammaticos generatim
referri possunt quæ sequuntur, Primum enim di-
cunt, &c. In his enim nonnulla sunt, quæ apud
Homerum non legi observat Stephanus, quale
est quod de Iphigenia dicitur.
δ ἀρχαλιώτατος.) Vox difficilis vultu Stephano,
utpote rebus inanimis congruens, non hominibus.
Sed tamen legitur ἀρχαλιός Ὀμήρου, Diad. n. c. 589.

HERMIÆ A EPMIOY
PHILOSOPHI GENTILIUM ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΔΙΑΣΥΡΜΟΣ ΤΩΝ ΕΞΩ
PHILOSOPHURUM IRRISIO ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ.

Ex interpretatione Raphaelis Seileri pluribus locis emendata.

Variorum
similium
sive hinc
sive illinc

1. BEATUS Apostolus Paulus Corin-
this, qui juxta Laonicam Gra-
ciam habitant, scribens, dilecti, sic pro-
nuntiat: Sapientia mundi hujus apud Deum
stultitia est: haud praeferrei veritatem lo-
quitas. Videtur enim mihi ab angelorum
defectione principium accepisse: quam ob
causam nec verbis nec sententiis contesta-
tae inter se philosophi dixerunt, dum
dogmata exponunt. Nam eorum alii di-
cunt, animum ignem esse, ut Democr-
itus: alii aeternum, ut Seneca: alii mentem,
alii motionem, ut Heraclitus: alii exha-
lationem, alii vim a sideribus promanan-
tem: alii numerum movendi xipreditum,
ut Pythagoras: alii aquam genitalem, ut
Hippon, alii elementum ab elementis,
alii harmoniam, ut Dinarchus, alii sin-
guinem, ut Critias: alii spiritum, alii
unitatem, ut Pythagoras: & praefici diver-
sis. Quot de his sententiae? Quot philo-
sophorum & sophistarum contendentium ma-
gis, quam veritatem invenientium, argu-
mentationibus?

Philosophi
sunt dicitur
de anime
forma bene
sumuntur
sive & ne
reoperchab.

2. Verum esto, de anima inter se dis-
sentiant: et de caeteris concorditer pronun-
ciaverunt. Atqui alius voluptatem eius
bonum, alius malum, alius rursum me-
dium inter bonum & malum appellat.
Eius potius naturam alii ad parvum ali-
quod tempus permanere: alii tam in be-
liacum conditionem devolvunt, alii in
corporum individua dissolvunt: alii ter-

ad
W (Euseb.) Codex Otobonianus Euseb. Sicet-
iana alius codex, & Bezae Codex Casareae citatus in-
edit. Otton. Codex Vaticanus Euseb. τὸ πρῶτον ἐ-
στὶν ἡ ἀσθενεία. Non solus ira tenet
Hermias. Praeter eos, qui multa & perniciosas
artes a diabolo inventas dicunt, non desunt qui
ipsam philosophiam eidem adscribunt. Hos re-
fert pluribus locis Clemens Alexandrinus, praef-
erim Stron. l. p. 10. & Strom. c. p. 647, ubi de-
monstrat, etiam si philosophiam angelorum ali-
quis Eusebio tributam hominibus tradiderit, ad non
insipientem Deo, sed potius insentem ad hominum
utilitatem convertente factum esse.

e Heraclitus.) Non multa opus est animi con-
ventionem, ut Heracliti & sequentium philoso-
phorum nominis in contextum ex margine ven-
isse perspicimus. In cod. Angl. Var. & Ot-
obon. legitur εὐσταθὴ ἄνευ, nec in cod. Angl.
habetur οὐκ ἐστὶν. Ex quo eruditus Oxoniensis
Editor conjicit scriptum fuisse, ut apud Justinum
Cohort. n. 7. οὐκ ἐστὶν εἶδος. Non commendanda ejus-
dem eruditi viri observatio, nempe Heracliti
nomen non suo loco positum fuisse a librariis,
sed potius debuisse post ἀσθενείαν. Animum
enim, Heracliti iudicio, exhalationem esse probat
ex Plutarcho. de Placit. Philosoph. l. 4. c. 3.
d γυνεὴν. (Codex ms. Angl. γυνεὴν.)
e τὸ πρῶτον ἐστὶν.) Deest aliquid nomen. Legitur in

B ΠΑΥΛΟΣ ὁ μακάριος ἀπόστολος, πρὸς
ΕΒΡΑΙΩΝ ἢ Λαοδικεῶν παροικίους Ἐ-
πιθίους γράφων, ἢ ἀγαπῆται, ἀπερὶστα δι-
γὰρ ἡ σοφία τῷ κόσμῳ τῶν μαρτῶν παρὰ τὸ
Σιγῆ, καὶ ἀσθενείας ἐπιπέσει. δεκτικὸν γὰρ μετὰ
ἀρχαῖς εὐλοφείας λατῆρὶ τῶν ἢ ἀγγέλων ὑπε-
ραστίας δι' ἢ αἰτίας καὶ σύμφορα, καὶ ἐπι-
λογα οἱ φιλοσοφοῦντες ἀλλήλους λήγοντες, τα-
τίθεσθαι τὰ δόγματα. οἱ μὲν ἦν φασὶν αἰὶν
ψυχῶν εἶναι πῦρ, οἷον Δημόκριτος, ἢ ἄ-
ρα, οἱ Στωϊκοί. οἱ ἦν φασὶν πνεῦμα. οἱ ἦν φασὶν
αἶμα, ἢ Ἡράκλειτος. οἱ ἦν φασὶν ἀσθενείαν, ἢ
δὲ δυνάμει λατῆρ ἄσφατος ἰσχυρῶν. οἱ διαβε-
βῶν κινητικῶν, Πυθαγόρας. οἱ δὲ ὑδρὸς ἢ γα-
λακτοῦ, Ἰππῶν. οἱ δὲ στοιχείων λατῆρ στοιχείων
οἱ δὲ ἀρροτίων, Δεισάρχος, οἱ δὲ πᾶσι
Κριτίας, οἱ δὲ τῷ πνεύματι. οἱ δὲ φασὶν αἶμα,
Πυθαγόρας, ἢ οἱ παλαιοὶ τῷ εὐσταθί. πό-
σει λόγοι περὶ πάντων, ἀπερὶστα εἰς πάντα
D ἀσθενείας δὲ καὶ ἀσθενείαν ἰελοφίτων μάλλιν, ἢ τῶ
λατῆρ ἀσθενείαν.

Αλλὰ ἦν ἔσται σαφὴς καὶ περὶ τῶν
χρῆς, καὶ δὲ λατῆρ περὶ αἰτίας ὁμοιωτικῶν ἢ
περὶ τῶν ἢ ἀσθενείας ἢ ἀσθενείας, αὐτῶν οἱ μὲν
εὐσταθῶν καλοῦν, οἱ δὲ τῶν κακῶν, οἱ δὲ αὐ-
τῶν αἰτίων ἀγαθῶν ἢ κακῶν. ἢ δὲ εὐσταθῶν αὐτῶν,
οἱ μὲν ἀσθενείαν φασὶν, οἱ δὲ ἀσθενείαν, οἱ δὲ
ἐπὶ ἀσθενείαν ἐπιβεβαιώσαν, οἱ δὲ λατῆρ ἰσχυ-
E σαι αὐτῶν, οἱ δὲ εἰς ἀσθενείαν ἰελοφίτων, ἢ οἱ ἦν
ταῖς

codice Vat. ἀσθενείαν εἶναι δὲ ἀσθενείαν. Tota res ente-
sceret si dicitur non fuisse, sed et de hoc loco ἀσθενείαν
Paulo ante Thomas Gale, cuius observationes
non paucae sunt in edit. Oxon. legendum putat, καὶ ἐ-
καστὸν εὐσταθῶν. Legere mallem, καὶ οὐκ αἶμα τὰ εὐσταθῶν,
ἢ τῶν εὐσταθῶν, αἶμα. Tho. Gale legendum putat ἰσχυ-
ρῶν καλοῦν καὶ ἀσθενείαν καλοῦν, καὶ ἰσχυρῶν, ἰσχυρῶν, ἰσχυρῶν, ἰσχυρῶν,
ἰσχυρῶν εἶναι ἰσχυρῶν αἰτίων. Sed vizum eruditum
deceperit vitiosa interpunctio, quam opposita post εὐσταθῶν
virgula suffulcimus. Scilicet Hermias non dicit bonum
vel malum esse, ex nonnullorum philosophorum sen-
tentia, voluptatem animae, sed voluptatem ab aliis, ut
Epicureis, dici bonum animae. ab aliis vero medium
quoddam inter bonum & malum.

e μίαν.) Cod. Vat. habet μίαν.
b οἱ δὲ τῶν ἰσχυρῶν. οἱ δὲ τῶν ἀσθενείων.) Posterior
Editio Paris, habet τῶν ἀσθενείων. At aliae Editiones,
cod. Vat. & Angl. τῶν ἰσχυρῶν. Unde non imme-
rito factum in edit. Oxon. τῶν ἰσχυρῶν. Hinc autem
in Platonem dicta sunt, qui in Phaedro p. 248. postquam
vulgares animas statuit non eo redire, unde prius
profectae sunt, nisi elapsis decem annorum millibus:
sic de philosophorum animabus loquitur: αἶμα δὲ τῶν
προσθετῶν χαλῶν, καὶ ἰσχυρῶν τῶν ἀσθενείων
ἐκαστῶν ἀσθενείαν, τῶν ἀσθενείων ἐκαστῶν ἀσθενείων.
tertio mille annorum circiter elapsis, fixibus bene animas
vicibus elegerint, sic recuperatis alii abierint.